

„FALUKUTATÁS” A VASI HEGYHÁTON

Előzmények

A Vasvári Művelődési Ház 1987-1993 között szervező helyszíne volt a Budapesti Centrál kör (irányította: Priszter Andrea) által folytatott országos egyetemista és főiskolai társadalomkutató táboroknak. A félévi vizsgaidőszak után februárban – évente – öt-nyolc egyetemista jött a városba az ország különböző felsőoktatási intézményeiből. A művelődési ház előzetesen megszervezte a munkájukat, amit a városban és a Hegyháti Kistérség 22 falujában végeztek. Rendkívül izgalmas időszakban folytak e kutatások és került sor a gyakorlatra. Gerjesztői lehetnek változásoknak.

A rendszerváltozás előtti, alatti és utáni néhány évről van szó. A művelődési ház előkészítője, szervezője és generálója volt a falvak változásainak. Tanulta és egyben tanította a demokráciát. Általában öt dolgozat született egy-egy évben. Számszerűségében a hat év alatt 28 dolgozat készült, a táboroknak 41 résztvevője volt.

Az intézmény és a térség a végzett munkákból – használva a hallgatók, a „külső szem” friss látásából származó előnyöket – tanulságos következtetéseket vont le. Az elkészült elemzések a települések legfelsőbb vezetéseivel és az egyre aktívabbá váló „civilekkel” kerültek megbeszélésre. Ezek bizony nagyon gyakran késő éjszakába nyúló vitákba torkolltak. Alakították a kisvárosi és települési szellemi életet. Nem nosztalgia mondatja velünk, hogy bizony hiányzik a mai helyi közéletből az a lelkes, keményen kritizáló, de a dolgok és ügyek érdekében megszólaló aktív réteg.

A felsőoktatás is változott, és a „lázás” időszak is elmúlt a települések életében, és ez megpecsételte – többek között – az egyetemi, főiskolai gyakorlatok sorsát is. Kimúlottak.

Tíz év telt el, amire a társadalmi atmoszféra olyan lett, hogy ismét értelme lett a kutatások felmelegítésének. A város és a falvak viszonya a kistérségek erősödésével konszolidáltabbá vált. Tervezhetőbb lett az együttműködés. Számtalan projektben működtek közre a települések. A kulturális rendezvények, csoportok a központi művelődési ház szervezésében egyre gyakrabban a közös együttműködés eredményeként tudtak létezni.

Megnőtt a felsőoktatásban tanulók száma a térségben. Gyakorlati munkájuk végzéséhez keresték az intézményt.

Az intézmény többszöri próbálkozás után 2007-ben jutott el a gyakorlatok tervezéséhez. A Nyugat-Magyarországi Egyetem (akkor még Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola) docense Csider Sándor egy osztályával vette fel a kapcsolatot. Megtervezték a gyakorlatot. A pénzügyi fedezetét az intézmény teremtette elő költségvetéséből, illetve támogatók segítségével. Az eredeti tervtől eltérően (Vasváron lett volna három napos tavaszi gyakorlat) Csehimindszenten zajlott le az első te-repgyakorlat (amit mi szerves folytatásaként értelmezünk az 1987-1993 közöttieknek. Falukutatás? Igen mondhatjuk így.

A csehimindszenti példa

Csehimindszent Vas megyében a vasi Hegyhát kistérségben foglal helyet. Lakossága alig több 400 főnél. Mikro-térségi központként négy falu gyermekei járnak iskolájába. Hagyományőrző csoportjai az elmúlt évtizedek alatt is őrizték a falu értékeit, és azt sikeresen örökítették tovább. Nagy szülöttje Mindszenty József, akinek máig is élnek rokonai a faluban.

Csehimindszenten kezdődött meg újra a „falukutatás” 2008. április 3 és 5 között. Hogy miért e falu lett kiválasztva a kutatás helyszínéül?

Először is, mert pozitív fogadókészség volt a vezetése részéről.

Aztán meg, mert megfelelő helyi kapcsolattartó állt rendelkezésre, akivel a Vasvári Művelődési Háznak több évtizedes munkakapcsolata volt, és már a Centrál Körös gyakorlatokban is közreműködött.

Azért is, mert lappangó igény volt e találkozásra.

És mert mikro-térségi központ a falu, és így a gyakorlat hatása várható volt, hogy megsokszorozódik, s így is történt.

A polgármester egyben a Többcélú Kistérségi Társulás Elnöke is. Aki megnyerhető volt az ügynek. S ez a jövőbeni folytatást tekintve rendkívül fontos kérdés. Agilis, kreatív ember, aki hozzáállásával meghatározó és támogató lehet.

Megfelelő infrastruktúra állt rendelkezésre. (Nem utolsósorban: szállás, étkezés.)

Az év elején januárban e sorok írója rendszeresen konzultált az oktatóval és még a helyszínen az érdekeltekkel. Március elején együtt járták be a helyszínt. Megbeszélték a teendőket és a tematikát a falu polgármesterével, illetve a közvetlen helyi kapcsolattartóval, Horváth Barnabásné nyugdíjas pedagógussal. Tisztázták a szállással, az étkezéssel és utazással kapcsolatos szervezési teendőket.

Az egyetemen ezt követően egy ráhangoló óra keretében személyesen tájékoztattam a hallgatókat a helyszínről. Elláttam őket dokumentumokkal, információkkal. A hallgatóknak módjuk volt rá, hogy „készüljenek Csehimindszentből”.

Április 3-án reggel a hallgatók megérkeztek a helyszínre.

Horváth Barnabásné (Marika) fogadta őket a buszmegállónál.

Szállásuk a paplak kezelésében levő zárandok turistaszálláson volt. Fontos mozzanat, hogy a Vasvári Művelődési Ház az elmúlt években többször sikertelenül próbálkozott e szállás bevonásával kulturális területre, ami most, ilyen módon sikerült.

Élterük és a szükséges feltételek megismerését követően a polgármester a polgármesteri hivatalban tájékoztató beszélgetésen fogadta őket.

Egy előzetesen elkészített tematika alapján, kis csoportokká alakulva, elindultak a falu bejárására. És ez volt a dolguk három napon át.

Szakmai előkészítésüket tanáruk végezte. Ennek alapján látogatási tervek készültek, kérdés-sorokat állítottak össze. A kérdéssor 40 kérdést tartalmazott, amelyet nem feltétlenül kérdeztek végig, és természetesen nem mechanikusan. Az adott szituáció döntötte el, hogy mit és mennyit kérdeznek, a kérdéssor mindössze segítségül szolgált, ha kellett, a hallgatóknak.

A gyakorlat eredményének a következőket tudhatjuk:

- a falu megbolydult, mint egy méhkas, hisz esemény volt a diákok három napos jelenléte
- a vezetők több használható „kulisszatitkot” megtudtak
- a diákok közvetlen pozitív tapasztalatokat szereztek és kaptak leendő hivatásukhoz
- életre szóló barátságok köttettek e pár nap alatt.

Egy hallgatói vélemény, amely ötvözi a gyakorlat értékeit: „Mi nem tanítani, hanem tanulni jöttünk. Emberséget, tartást tanultunk a polgármestertől, az iskolaigazgatótól, a színjátszó csoport vezetőjétől és azoktól a családoktól, emberektől, akik fogadtak bennünket.” Az emberek közösségben erősek.

– Május 15-én, Vasváron a Lakiteleki Népfőiskola Csengey Dénes Vándoregyetemének Karácsony Sándor Kollégiuma által szervezett Megyejárás állomásán az egyik diák és e sorok írója tartott előadást a gyakorlatról, illetve beszélt a folytatásról.

Napok száma:	7
A kutatásba bevont helyiek száma:	55
Rendezvényekre bevont helyiek száma:	350
Résztevő hallgatók száma:	35
Rádióadások:	4
Dolgozat:	1
Újságcikkek:	3

A gyakorlat után a hallgatók elkészítettek egy fejlesztési tervet, amit a falu vezetőivel, illetve a kutatásban résztvevő aktivisták egy csoportjával vitattak meg.

Ennek főbb javaslatai a következők:

- a falu váljon Mindszenty zárandokhelyé
- szerveződjenek a valláshoz kapcsolódóan művészeti és ifjúsági táborok
- szerveződjenek Mindszenty életművét feldolgozó és megismertető konferenciák, nyári egyetemek
- alakuljon a templom előtti tér vendégbaráttá
- történjen meg a művelődési ház felújítása (a javaslatnak döntő szerepe volt abban, hogy a község e célból benyújtott egy pályázatot)
- a község művészeti csoportjainak a tevékenységébe vonják be a cigány réteget
- további főiskolai és vasvári művelődési házi szakmai támogatással kerüljön sor a helyi értékek feltárására
- a falu vezetése kínáljon témajavaslatot a Nyugat-Magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ tanszékeinek (andragógiai, magyar nyelvészeti, rajz, magyar irodalom, növénytani, természetföldrajzi, egészségtudományi, sporttudományi, zenei, történelem tanszékek)
- évente kerüljön sor a faluban a Főiskolások Napjára (erre decemberben sor került).

Rádás

December hónapban a faluban „főiskolás” napokat tartottak. Ennek keretében a helyi általános iskolá-

ban rendeztek vetélkedőket, irodalmi rendezvényt, játékos délutánt, sportvetélkedőt. Az óvodában a dolgozókkal és a gyermekekkel együtt dramatizáltak és előadásra készítették elő egy mesét. Ezt ismerősök részére be is mutatták. December 5-én a program befejezéseként egy jelenetet mutattak be a falu lakosai számára és ennek keretében történt a mikulásnap ünnepség is.

A falu vezetésében és egy általuk generált nagyobb körben is további erőteljes fogadókészség tapasztalható a hasonló „projektekre”. A település nyitottabbá vált, erre illetékesei – a vasvári művelődési ház szakmai közreműködésével – keresik az együttműködési lehetőségeket az egyetemmel.

A csehimindszenti példa hatása

A gyakorlatnak híre ment. Természetesen ezért tettünk is, elsősorban a médiák tájékoztatása által.

A Vasvári Művelődési Ház a Kistérségi Kulturális Kerekasztal rendezvényein ismertette a gyakorlatot és további együttműködőket keresett.

Andrásfa és Petőmihályfa két szomszédos község jelezte, hogy az ősz folyamán partner kíván lenni. Október 6-án és 8-án e két faluban jelentek meg a Savaria Egyetemi Központ diákjainak újabb csoportjai és Csider Sándor vezetésével folytattak beszélgetéseket. Zárásként a környező mikrotérség (öt falu) polgármestereit és a Vasvári Művelődési Ház munkatársait (három fővel volt jelen az intézmény) hívták meg Petőmihályfa kultúrházába. Jelen volt a helyi sajtó, valamint a térségi rádió munkatársa, akik riportokat, beszámolókat készítettek.

A két falu teljesen önerőből (a Vasvári Művelődési Ház szakmai irányításával) oldotta meg az elszállásolást és az étkeztetést. Önkéntes erőket hívtak segítségül, így egyben biztosítva volt a ku-

atás helyi elfogadottsága is, hisz a segítők egyben a kérdezők alanyai is voltak.

A gyakorlat eredményeként szorosabbá vált a két falu együttműködése, nagyobb igény lett a helyiek részéről a helyi rendezvények és a közösen megvalósítható együttlétek iránt. Nőtt a presztízsük a településeknek. Nagyobb körben tettek szert ismertségre a médiák jóvoltából. Andrásfa helyszíne lett a novemberi Kistérségi Kulturális Kerekasztalnak. Petőmihályfa fogadó helyszíne lett egy külföldi (Tornagörgő) betlehemes csoport előadásának karácsonykor.

Folytatás 2009-2010.

A Művelődési Ház munkatervi feladatai közé tervezésre kerülnek a falukutatások, illetve ezek révén a kistérségi komplex kutatások a szombathelyi egyetemmel.

A Kistérségi Kulturális Kerekasztal stratégiai elemévé válik a falukutatás.

A Nyugat Magyarországi Egyetem (Savaria Egyetemi Központ) több tanszékével kezdeményezzük együttműködést.

A Vas Megyei Önkormányzat erkölcsi-anyagi támogatását szorgalmazzuk a Hegyháti Kistérségi falukutatások eredményeinek a szélesebb körben való terjesztéséhez, más kistérségekben való megindításához.

Folytatás 2010-2013.

Az ország több egyetemének (Veszprém, Pécs, Győr) bevonása a falukutatásokba. A cigányság kutatása a Hegyháton. A vallás szerepe az öregedő falvakban. Természetkutató táborok szervezése.

Felnőttképzésbe kapcsolódás a kutatásokat, te-repgyakorlatokat végző diákokon keresztül. Európai Unió források bevonása nagy projektekbe.